

فصلنامه حسابداری مالی / سال اول / شماره ۲ / تابستان ۸۸ / صفحات ۸۱-۱۰۵

بررسی میزان رعایت استانداردهای حسابداری ایران، مقررات بورس و قانون تجارت در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

حمیدرضا وکیلی فرد*

علیرضا جعفری**

شهلا ترکانی***

چکیده

در این مطالعه به بررسی میزان رعایت استانداردهای حسابداری ایران، مقررات بورس و قانون تجارت و همچنین تأثیر اندازه شرکت و مدت حضور آن در بورس اوراق بهادار تهران، روی موارد فوق الذکر در سال مالی ۱۳۸۵ روی ۹۵ شرکت عضو پرداخته شده است. برای اندازه گیری میزان رعایت استانداردهای حسابداری ایران، مقررات بورس و قانون تجارت از نسبت تعداد موارد رعایت شده به تعداد کل موارد (شامل ۲۷ استاندارد حسابداری - ۳۸ ماده قانونی بورس - ۲۰ ماده از قانون تجارت) استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان می دهد که اولاً استانداردهای حسابداری ایران، مقررات بورس و قانون تجارت در سطحی بالا از سوی شرکتهای نمونه رعایت شده اند و ثانیاً اندازه شرکت روی میزان رعایت موارد فوق الذکر تأثیر معنی داری

---

* دانشیار حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

** مربی گروه حسابداری دانشگاه شهید چمران اهواز

*** کارشناس ارشد حسابداری - گروه حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر

واژه های کلیدی: استانداردهای حسابداری، قانون تجارت، مقررات بورس، اندازه شرکت،

مدت حضور شرکت در بورس

۱- مقدمه

شکوفایی اقتصادی ملی نیازمند قوانینی است که در عین شفافیت و جذاب ساختن محیط کسب و کار، با توجه به ویژگیهای ملی و در تعامل با تحولات اقتصادی جهانی، با به نظم کشیدن روابط اقتصادی از حقوق فعالان این عرصه پشتیبانی کند. از جمله این قوانین می توان استانداردهای حسابداری، مقررات بورس و قانون تجارت را نام برد. ابزار مالی، بازار مالی، مؤسسات مالی، سه رکن اصلی تشکیل دهنده نظام مالی به حساب می آیند، که وظیفه نقل و انتقال وجوه مازاد در جامعه را به حوزه هایی که کمبود منابع مالی وجود دارد به عهده دارند.

اگر ارکان فوق به درستی در جامعه استقرار یابند شاهد شکوفایی اقتصاد کشور خواهیم بود. برای دستیابی به اهداف کلان اقتصادی ناگزیر باید نظام مالی کشور به سمت نظام مالی پیشرفته و تکامل یافته ای حرکت کند که قوانین و مقررات از جمله استانداردهای حسابداری و گزارشگری (وضعیت اطلاع رسانی) و الزامات بازار سرمایه در آن رعایت شوند. لذا به منظور افزایش سرمایه گذارها و به تبع آن افزایش تولید، رعایت قوانین و مقررات توسط شرکت ها از اهمیت بالایی برخوردار است.

استاندارد در فرهنگ لغت به معنی اصل، مقیاس و نمونه تصویب شده و یا هر چیز پذیرفته شده از طرف عموم به عنوان مبنایی برای مقایسه تعریف گردیده است. استاندارد معیار و وسیله سنجش کمیت و کیفیت کالاها، خدمات و رفتارها است. استانداردهای حسابداری بر کار و فعالیت حسابداری احاطه دارد

استانداردها از طریق صورتهای مالی، در مورد وضعیت مالی، نتایج عملیات و شیوه رفتار شرکت، اطلاعات لازم را به استفاده کنندگان ارائه می کنند. فرض بر این است که این اطلاعات باید مربوط، قابل اعتماد، دارای ثبات رویه و قابل مقایسه باشند. استانداردها، رهنمودها، مقررات اجرایی و قواعد عملی را به حسابرسان ارائه می کنند و آنها را قادر می سازد تا در هنگام حسابرسی صورتهای مالی شرکت، اعتباردهی به این گزارشها و اظهار نظر پیرامون آنها، صلاحیت، تخصص، استقلال و صداقت خود را حفظ کنند. قانون تجارت نیز مجموعه ای از رویه های لازم الاجرا در محیط تجاری است. برای نظام بخشی به نحوه گزارشگری شرکتهای

بورس ارایه می کند.

همواره عواملی وجود دارند که روی میزان رعایت هر یک از موارد فوق تاثیر می گذارند. آگاهی از این عوامل می تواند ارکان مجری را در برنامه ریزی جهت رعایت هر چه بیشتر موارد فوق از سوی بنگاه های تجاری یاری کند. در این پژوهش سعی شده است عوامل موثر بر رعایت استانداردهای حسابداری، قانون تجارت و مقررات بورس اوراق بهادار، شناسایی شود. در ادامه، در بخش دوم، مطالعات پیشین اعم از خارجی و داخلی ارایه شده است. در بخش سوم، روش پژوهش و فرضیه های پژوهش، در بخش چهارم، روش آزمون فرضیه ها و در بخش پنجم، نتایج پژوهش ارائه شده است. نتیجه گیری و ارایه پیشنهاد های حاصل از پژوهش در بخش ششم و در پایان، پیشنهادها برای پژوهش های آتی در بخش هفتم آورده شده است.

۲- پیشینه پژوهش

اطلاعات شرکتها، معمولاً از طریق گزارشهای مالی سالانه و یا سایر ابزارهای انتشار اطلاعات مانند گزارشگری داخلی، مکاتبه با سهامداران و گزارشهای فصلی از سوی بنگاه های تجاری افشا و در اختیار استفاده کنندگان قرار می گیرد. همچنین این اعتقاد وجود دارد که گزارشهای سالانه منبع اصلی اطلاع رسانی به گروه های استفاده کننده است (مارستون و شریوس^۱، ۱۹۹۱).

در سالهای اخیر، موضوع افشای اطلاعات از سوی بنگاه های تجاری مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. این که شرکت ها چرا و چگونه باید اطلاعات را افشا کنند، در چارچوب تئوری های مختلفی (مانند تئوری مالکانه^۲، تئوری نمایندگی^۳، تئوری قانونی^۴ و تئوری اقتصاد سیاسی^۵) مورد بررسی قرار گرفته است (چوی^۶، ۱۹۷۳).

پژوهش های متعددی، با در نظر گرفتن عوامل گوناگون در مورد گزارشگری مالی، رعایت میزان مقررات و قوانین مربوطه در ایران و سایر کشورها صورت گرفته و نتایج متفاوتی نیز در این پژوهشها به دست آمده است. در ادامه برخی از این موارد ارایه شده است.

1 -Marston & Shrivs

2 -Stakeholder theory

3 - Agency theory

4 - Legitimacy theory

5 - Political economy theory

6 -Choi

رامسی و ساتکلایف^۱ (۱۹۸۶) میزان پیروی از قوانین و استانداردهای حسابداری را در شرکت های خصوصی کشور استرالیا بررسی کردند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد، تخلفات و تعدی در شرکت های خصوصی حسابرسی نشده بیشتر است.

آختارودین^۲ (۲۰۰۵) به بررسی تأثیر مدت عمر شرکت، اندازه شرکت، نوع صنعت و سودآوری روی میزان پیروی از قواعد افشای اطلاعات مالی پرداخته است. نتایج مطالعه وی نشان می‌دهد که شرکتها در کل از قواعد افشای الزام شده پیروی نمی‌کنند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که به جز اندازه شرکت، بقیه متغیرها روی میزان رعایت رویه ها تأثیری ندارند. بویر، لویس و لیو^۳ (۲۰۰۰) به بررسی تدوین استانداردهای قانونی بهینه و تشدید فشارهای قانونی برای کشف قانون گریزان پرداخته اند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که واگرایی و تباین بین هزینه نهایی و منافع نهایی کنترلی های قانونی امری الزامی است. به علاوه، زمانی که سطح جرمه قانون گریزی ها ثابت باشد، تدوین استانداردها می‌تواند جایگزین موثری برای جرمه ها باشد. در واقع، زمانی که استانداردها به صورتی بهینه تدوین شده باشند، جرمه های عدم رعایت می‌تواند کاهش یابد.

تاپلین، توور و هنکک^۴ (۲۰۰۲) به بررسی میزان رعایت استاندارد های بین المللی حسابداری در شرکت های کشورهای استرالیا، هنگ کنگ، مالزی، فیلیپین، سنگاپور و تایلند پرداخته اند. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که استاندارد بین المللی شماره ۷، مربوط به صورت جریان وجوه نقد، استاندارد بین المللی شماره ۲۲، مربوط به ترکیب تجاری شرکت ها و استاندارد بین المللی شماره ۲۸، مربوط به سرمایه گذاری در شرکت های وابسته، نسبت به سایر استانداردها، به میزان کمی رعایت شده اند.

حسین^۵ (۲۰۰۰) به بررسی میزان رعایت استانداردهای حسابداری بین المللی در بنگلادش پرداخته است. وی به این نتیجه رسیده است که میزان رعایت قواعد افشا (قانون شرکت ها ۱۹۹۴، الزامات افشای بورس اوراق بهادار بنگلادش و استانداردهای حسابداری بین المللی) در بنگلادش بسیار پایین است. همچنین، لانگ و لاند هولم^۶ (۱۹۹۳) بیان می‌کنند که شرکت های بزرگتر موارد افشا را بیشتر رعایت می‌کنند.

1- Ramsay & Sutcliffe

2 - Akhtaruddin

3 - Boyer, Lewis and Liu

4 - Taplin, Tower and Hancock

5 - Hossein

6 - Long & Lundholm

جعفری (۱۳۸۳) به مطالعه ویژگی های غیر مالی مؤثر بر کیفیت گزارشگری مالی پرداخته و نمونه ای متشکل از ۴۰ شرکت را برای سال های ۱۳۸۰، ۱۳۸۱ بررسی نموده است. نتایج پژوهش وی حاکی از آن است که اندازه شرکت، عمر شرکت و نوع صنعت رابطه مثبت معنادار و ساختار مالکیت رابطه منفی با کیفیت گزارشگری مالی دارد و رابطه نوع موسسه حسابرسی با کیفیت گزارشگری مالی از لحاظ آماری معنادار نبود.

کریمی (۱۳۸۳) به مقایسه کاربرد استانداردهای ایران با توجه به شرایط، اوضاع و احوال اقتصادی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار پرداخته است. وی به بررسی این موضوع پرداخته است که آیا کاربرد استانداردها در گزارشگری مالی ایران از منظر سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار و تهیه کنندگان صورتهای مالی و حسابسان، جهت رسیدگی و اظهار نظر، مفید واقع شده است یا خیر؟ پژوهشگر یک فرضیه اصلی (مفید بودن کاربرد استانداردها از منظر استفاده کنندگان) و سه فرضیه فرعی (برای هر یک از طبقات استفاده کنندگان) ارائه نموده است. نتیجه پژوهش وی نشان می دهد که کلیه فرضیات پژوهش مورد تأیید قرار گرفته اند و در کل از نظر سرمایه گذاران، تهیه کنندگان صورتهای مالی و حسابسان، استانداردهای ایران با توجه به شرایط و اوضاع و احوال اقتصادی موجود در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، در گزارشگری مالی مفید بوده است.

زواری رضایی (۱۳۸۰) به بررسی رعایت بیانیه های رهنمودهای حسابداری ایران توسط شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته است. هدف وی سعی بر مشخص نمودن میزان رعایت استانداردهای حسابداری توسط شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار بوده است. به طور اخص این پژوهش در پاسخ به این پرسش است که آیا از ابتدای سال ۱۳۷۸ تاکنون بنگاههای تجاری، حسابداری و گزارشگری مالی فعالیت های خود را بر مبنای استانداردهای تدوین شده انجام می دهد یا همانند گذشته، قوانین مالیاتی مبنای تهیه صورتهای مالی و گزارشگری خارجی می باشد. نتیجه پژوهش مذکور عمدتاً نشان بر رد فرضیات آزمون (استفاده از استانداردهای حسابداری تدوین و منتشر شده توسط سازمان حسابرسی) در دوره زمانی، ۱۳۷۸ و ۱۳۷۹ داشته است.

اسدی (۱۳۸۲) به ارزیابی اجرای استانداردهای حسابداری توسط شرکتهای سرمایه گذاری پرداخته است. در پژوهش مذکور گزارش های حسابرسی شرکت های سرمایه گذاری پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار از سال ۱۳۷۸ الی ۱۳۸۱ در ارتباط با الزامات رعایت استانداردهای حسابداری توسط شرکتهای سرمایه گذاری، مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج به دست آمده بیانگر آن است که تفاوت معنی داری بین الزام رعایت استانداردهای حسابداری از ابتدای سال

۱۳۸۰ در گزارشهای حسابرسی شرکتهای سرمایه گذاری در سالهای قبل از آن و بعد از آن وجود ندارد.

افضل خانی (۱۳۸۱) مطالعه ای را بر روی نحوه افشای معاملات اشخاص وابسته در شرکتهای تجاری ایران و تأثیر آن بر اقتصاد کشور انجام داده است. هدف از پژوهش وی تشریح ملاحظات قانونی موجود در قوانین ایران و بیان وجوه اشتراک و افتراق با استانداردهای حسابداری و حسابرسی، نشان دادن برخوردی مغایر با اصول، توسط حسابداران و حسابرسان با موضوع معاملات اشخاص وابسته و بیان اثرات مثبت و مفید افشای کامل معاملات اشخاص وابسته بر اقتصاد کشور بوده است. نتایج پژوهش بیانگر آن است که نحوه برخورد جامعه حسابداران و حسابرسان در ایران در مورد موضوع پژوهش در برخی موارد مغایر با استانداردهای رایج شده در این زمینه است و طبق نظرات اخذ شده اگر چه اثبات افشای کامل معاملات اشخاص وابسته به دلیل طیف وسیع نسبت های نسبی و سببی امکان پذیر نیست، اما افشای کامل و مفید اطلاعات در زمینه اشخاص وابسته برای اقتصاد کشور مفید است و بر روند توسعه پایدار کمک می کند.

پورکیانی (۱۳۷۹) به بررسی موانع بکارگیری استانداردهای مربوط به دارایی های ثابت در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته است. در پژوهش فوق موانع موجود به دو دسته تقسیم شده است (الف) موانع و مشکلات مربوط به قوانین مالیاتی در مورد تجدید ارزیابی دارایی های ثابت (ب) موانع و مشکلات ساختاری مربوط به دارایی های ثابت. نتایج پژوهش بیانگر آن است که وجود قوانین مالیاتی در زمینه تجدید ارزیابی دارایی های ثابت و مشکلات ساختاری، مانع رعایت استانداردهای حسابداری است و پیشنهادهایی جهت اصلاح و برطرف کردن آنها توسط پژوهشگر ارائه شده است.

سراج (۱۳۸۵) به بررسی رعایت استانداردهای حسابداری ایران و دلایل عدم به کارگیری بخش هایی از استانداردها توسط واحدهای اقتصادی پرداخته است پژوهش وی با هدف شناسایی آن بخش از استانداردهای حسابداری ایران که توسط واحدهای اقتصادی کمتر مورد استفاده قرار می گیرد و یا به کار گرفته نمی شود و شناخت عدم رعایت در صورت وجود انجام شده است. نتایج پژوهش حاکی از عدم رعایت استانداردهای حسابداری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار است.

۳- روش پژوهش

این پژوهش از نوع پژوهش های شبه تجربی و در حوزه پژوهش های اثباتی صورت گرفته است. داده های پژوهش، از طریق مطالعه ی صورت های مالی و یادداشت های همراه و به کمک لوح های فشرده سازمان بورس اوراق بهادار تهران گردآوری شده است. بخشی از پژوهش به صورت بررسی و مطالعات کتابخانه ای (برای تدوین فرضیه ها) و بخشی دیگر از پژوهش به صورت ارایه چک لیست برای تعیین موارد رعایت استانداردهای حسابداری، مفاد قانون تجارت و مقررات بورس اوراق بهادار (برای تأیید یا رد فرضیه ها) انجام شده است. میزان رعایت استانداردهای حسابداری، مقررات بورس و قانون تجارت از صورتهای مالی و گزارشهای حسابرس و بازرس قانونی بر روی نمونه یی شامل ۹۵ شرکت، از شرکتهای عضو بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۸۵ مورد بررسی قرار گرفته شد. محاسبه حجم نمونه به روش حذفی انجام شد و به منظور هماهنگی در سنجش عمر بنگاه ها و مدت زمان حضور آنها در بورس اوراق بهادار تهران، شرکتهایی انتخاب می شود که پایان سال مالی آنها ۲۹ اسفند ماه باشد.

۴- فرضیه های پژوهش

با توجه مبانی نظری و پژوهش های انجام شده، فرضیه های پژوهش به شرح زیر تدوین شده است:

فرضیه اول: بین اندازه شرکت و میزان رعایت استانداردهای حسابداری رابطه مثبت وجود دارد.
فرضیه دوم: بین مدت حضور شرکت در بورس و میزان رعایت استانداردهای حسابداری رابطه مثبت وجود دارد.

فرضیه سوم: بین اندازه شرکت و میزان رعایت مقررات بورس رابطه مثبت وجود دارد.
فرضیه چهارم: بین مدت حضور شرکت در بورس و میزان رعایت مقررات بورس رابطه مثبت وجود دارد.

فرضیه پنجم: بین اندازه شرکت و میزان رعایت قانون تجارت رابطه مثبت وجود دارد.
فرضیه ششم: بین مدت حضور شرکت در بورس و میزان رعایت قانون تجارت رابطه مثبت وجود دارد.

نحوه ی اندازه گیری میزان رعایت استانداردهای حسابداری، مقررات بورس و قانون

تجارت

در پژوهش حاضر، برای بررسی رعایت استانداردهای حسابداری شرکتهای نمونه، پژوهشگر در دو مرحله به جمع آوری داده ها پرداخته است. در مرحله اول، یک مطالعه تطبیقی بین

Archive OF SID

استانداردهای لازم الاجرا در ایران و استانداردهای به کار گرفته شده توسط شرکتهای نمونه جهت تهیه صورتهای مالی صورت گرفته و در مرحله بعدی با مطالعه و بررسی گزارش حسابرس نیز موارد عدم رعایت استخراج شده است. در نهایت میزان رعایت استانداردهای حسابداری با استفاده از رابطه زیر محاسبه شده است:

$$(۱) \quad \frac{\text{تعداد استانداردهای رعایت نشده} - \text{تعداد استانداردهای حسابداری ایران}}{\text{تعداد استانداردهای حسابداری ایران}} = \text{میزان رعایت استانداردهای حسابداری}$$

برای بررسی رعایت مقررات بورس نیز پژوهشگر، از چک لیست تهیه شده توسط سازمان حسابرسی* شامل ۳۸ ماده از مقررات بورس استفاده نموده است. سپس با مطالعه گزارش بازرسی قانونی شرکت های نمونه موارد عدم رعایت استخراج شده است. شاخصی که به عنوان رعایت مقررات بورس در نظر گرفته شده است با استفاده از رابطه زیر محاسبه گردیده است:

$$(۲) \quad \frac{\text{تعداد مواد رعایت نشده} - \text{تعداد مواد قانونی بورس}}{\text{تعداد مواد قانونی بورس}} = \text{میزان رعایت مقررات بورس}$$

برای بررسی رعایت قانون تجارت پژوهشگر با مطالعه قانون تجارت، مواد قانونی که رعایت آنها برای شرکتهای سهامی عام الزامی و از نظر پژوهشگر از اهمیت اساسی برخوردار می باشند استخراج کرده و چک لیستی شامل ۲۰ ماده تهیه نموده است.* سپس با مطالعه گزارش بازرسی قانونی شرکت های نمونه موارد عدم رعایت استخراج گردیده است. میزان رعایت قانون تجارت با استفاده از رابطه زیر محاسبه شده است:

$$(۳) \quad \frac{\text{تعداد مواد رعایت نشده} - \text{تعداد مواد قانونی بورس}}{\text{تعداد مواد قانونی بورس}} = \text{میزان رعایت قانون تجارت}$$

اندازه شرکت

در این پژوهش برای تعیین اندازه شرکت از مقیاس «لگاریتم فروش» استفاده شد. این معیار در پژوهش های افرادی همچون، فرث^۱ (۱۹۷۹)، کوک^۲ (۱۹۹۱) و والاس و دیگران^۱ (۱۹۹۴) بکار گرفته شده است. این معیار در مدل با نماد Log(Sale) ارایه شده است.

1 - Firth

2 - Cooke

مدت حضور شرکت در بورس

مدت حضور شرکت در بورس تهران از سال ۱۳۶۸ (بازگشایی مجدد بورس پس از انقلاب) تا سال مورد بررسی (۱۳۸۵) مد نظر قرار گرفته است. هدف پژوهش حاضر بررسی نحوه ارتباط ویژگی های همچون اندازه شرکت و مدت حضور شرکت در بورس و رعایت استانداردهای حسابداری، مقررات بورس و قانون تجارت در شرکتهای پذیرفته شده سازمان بورس اوراق بهادار تهران است .

۵- آزمون فرضیه های پژوهش

برای آزمون فرضیه ها، از مدل رگرسیون خطی به شرح زیر استفاده شده است:

$$Y_i = \alpha_0 + \alpha_1 \text{Log}(Sale)_i + \alpha_2 YIB_i + \varepsilon_i \quad (۴)$$

در این رابطه:

Y_i : میزان رعایت استانداردهای حسابداری (Sp)، مقررات بورس (Bp) و قانون تجارت (Lp) توسط شرکت i ام در سال ۱۳۸۵ است که با روابط (۱)، (۲) و (۳) محاسبه می شوند.

$\text{Log}(Sale)_i$: لگاریتم طبیعی مبلغ کل فروش شرکت i ام در سال ۱۳۸۵
 YIB_i : مدت حضور شرکت i ام در بورس اوراق بهادار و
 ε_i : نیز خطای برآورد مدل است.

۶- نتایج تجزیه تحلیل داده ها

در جدول شماره (۱) آمار توصیفی متغیرهای پژوهش ارائه شده است. با توجه به جدول (۱) مشاهده می شود که در نمونهی انتخابی، میانگین رعایت مقررات بورس، قوانین تجارت و استانداردهای حسابداری به ترتیب ۰/۹۲۴۴، ۰/۹۰۸۴ و ۰/۹۱۹۵ است و انحراف معیار رعایت مقررات بورس، قوانین تجارت و استانداردهای حسابداری به ترتیب ۰/۰۶۶۳، ۰/۰۷۹۴ و ۰/۰۸۰۹ است.

Archive OF SID

جدول ۱: آمار توصیفی

YIB	Log(Sale)	SP	LP	BP	
۱۰/۷۴۱۶	۱۳/۲۲۴۶	۰/۹۱۹۵	۰/۹۰۸۴	۰/۹۲۴۴	میانگین
۲	۹/۴۴۲۵	۰/۷۱۴۳	۰/۷	۰/۷۱۰۵	حداقل
۵	۱۱/۴۳۲۷	۰/۸۵۷۱	۰/۸۵	۰/۸۹۴۷	چارک اول
۱۱	۱۳/۱۲۰۲	۰/۹۲۸۶	۰/۹	۰/۹۳۱۱	میانه
۱۶	۱۴/۳۲۴۷	۱	۰/۹۵	۰/۹۷۹۳	چارک سوم
۱۸	۱۹/۱۵۳۰	۱	۱	۱	حداکثر
۵/۴۸۴۵	۲/۲۳۸۱	۰/۰۸۰۹	۰/۰۷۹۴	۰/۰۶۶۳	انحراف معیار

BP: میزان رعایت قوانین بورس LP: میزان رعایت قوانین تجارت SP: میزان رعایت استانداردهای حسابداری

Log (Sale): اندازه شرکت که با لگاریتم طبیعی میزان فروش سنجیده شده است.

YIB: تعداد سالهای حضور در بورس اوراق بهادار تهران

مأخذ: محاسبات پژوهشگر

با توجه به اینکه میانگین ها و انحرافات معیار بسیار نزدیک به هم به نظر می‌رسند، برابری میانگین ها و واریانس ها مورد آزمون قرار گرفت. نتایج آزمون در جدول (۲) ارائه شده است. نتایج آزمون بیانگر مساوی نبودن میانگین میزان رعایت موارد ذکر شده است. همچنین نتایج آزمون F بیانگر عدم تساوی واریانس و به تبع آن عدم تساوی انحرافات معیار میزان رعایت موارد مذکور است. بنابراین نمی‌توان ادعا نمود که میزان رعایت استانداردهای حسابداری، مفاد قانون تجارت و مقررات بورس به صورت یکسانی رعایت می‌شود.

جدول ۲: نتایج آزمون برابری میانگین ها و واریانس های موارد مورد بررسی

نوع آزمون	مقدار آماره	مقدار معنی‌داری
برابری میانگین ها	۱/۱۰۶۸	۰/۳۳۲۰
برابری واریانس ها	۴/۳۲۵۵	۰/۱۱۵۵

مأخذ: محاسبات پژوهشگر

همچنین، در جدول شماره (۳) نتایج آزمون همبستگی میزان رعایت استانداردهای ایران و مقررات بورس و قانون تجارت ارائه شده است. نتایج نشان می‌دهد که میزان رعایت موارد مورد بررسی، همگی رابطه مثبت و معناداری با هم دارند. برای مثال ضریب همبستگی بین میزان رعایت استانداردهای حسابداری (SP) و میزان رعایت قانون تجارت (LP)، ۰/۲۴۲۶ است که در سطح ۵٪ معنادار است.

جدول ۳: نتایج آزمون همبستگی

LP	BP	SP	
۰/۳۴۴۶ (۰/۰۱۷۸) *	۰/۳۷۱۲ (۰/۰۰۰۲) *	۱	SP
۰/۴۷۸۴ (۰/۰۰۰۰) *	۱	۰/۳۷۱۲ (۰/۰۰۰۲) *	BP
۱	۰/۴۷۸۴ (۰/۰۰۰۰) *	۰/۲۴۲۶ (۰/۰۱۷۸) *	LP
* معناداری در سطح ۵٪			

مأخذ: محاسبات پژوهشگر

با توجه به این که تحلیل ما از نوع مقطعی^۱ است و امکان وجود ناهمسانی واریانس در چنین تحلیلی زیاد است، ابتدا وجود ناهمسانی واریانس با آزمون ناهمسانی وایت^۲ (۱۹۸۰) برای هر کدام از حالات بررسی می‌شود. در صورت وجود ناهمسانی نیز با روش وایت نسبت به رفع آن اقدام می‌شود. سپس هر یک از مدل‌ها به روش حداقل مربعات معمولی (OLS)^۳ تخمین زده می‌شود. تمام تحلیل‌ها در سطح معناداری ۵٪ انجام می‌شوند.

نتایج بدست آمده در مورد میزان رعایت استانداردهای حسابداری

نتایج آزمون وایت، برای بررسی ناهمسانی واریانس‌ها در مورد فرضیه‌های مربوط به بررسی تاثیر اندازه و مدت حضور شرکت در بورس بر روی میزان رعایت استانداردهای حسابداری (فرضیه‌ی اول و دوم) در جدول (۴) ارایه شده است. نتایج نشان می‌دهد داده‌ها از واریانس‌های همسان برخوردارند.

جدول ۴: نتایج آزمون وایت برای استانداردهای حسابداری

نوع آزمون	مقدار آماره (فیشر)	مقدار معنی-داری	نتیجه آزمون
ناهمسانی وایت (۱۹۸۰)	۰/۷۱۲۸	۰/۵۸۵۴	عدم رد فرض صفر

مأخذ: محاسبات پژوهشگر

نتایج آزمون فرضیه‌های اول و دوم در جدول (۵) ارایه شده است. همانطوری که در جدول مشاهده می‌شود، اندازه‌ی شرکت و مدت حضور در بورس روی میزان رعایت استانداردهای حسابداری تاثیر معناداری ندارند.

-
- 1 - Cross Sectional
  - 2 - White Heteroskedasticity
  - 3 - Ordinary Least Square

Archive OF SID

جدول ۵: نتایج آزمون مدل برای استانداردهای حسابداری ایران

مقدار معنی داری	آماره t استیودنت	ضریب	متغیر
۰/۰۰۰۰*	۱۷/۲۰۹۱	۰/۹۳۸۷	عرض از مبدا
۰/۸۶۱۱	۰/۱۷۵۴	۰/۰۰۰۶	اندازه شرکت
۰/۱۱۵۴	-۱/۵۹۰۲	-۰/۰۰۲۵	مدت حضور شرکت در بورس
	آماره F: ۱/۲۶۹۱		ضریب تعیین: ۰/۰۳
* معناداری در سطح ۵٪			

مأخذ: محاسبات پژوهشگر

نتایج به دست آمده در مورد میزان رعایت مقررات بورس

نتایج آزمون وایت، برای بررسی ناهمسانی واریانس‌ها در مورد فرضیه‌های مربوط به بررسی تاثیر اندازه و مدت حضور شرکت در بورس بر روی میزان رعایت مقررات بورس (فرضیه‌های سوم و چهارم) در جدول (۶) ارایه شده است. نتایج نشان می‌دهد، داده‌ها از واریانس‌های همسان برخوردارند. بنابراین، نیازی به رفع ناهمسانی واریانس نیست و می‌توان به برآورد مدل اقدام کرد.

جدول ۶: نتایج آزمون وایت (۱۹۸۰) برای مقررات بورس

نوع آزمون	مقدار آماره (فیشر)	مقدار معنی داری	نتیجه آزمون
ناهمسانی وایت (۱۹۸۰)	۰/۷۸۰۶	۰/۵۴۰۸	عدم رد فرض صفر

مأخذ: محاسبات پژوهشگر

نتایج آزمون فرضیه‌های سوم و چهارم در جدول (۷) ارایه شده است. همانطوری که در جدول مشاهده می‌شود، اندازه‌ی شرکت بر روی میزان رعایت مقررات بورس تاثیر معنی‌داری ندارد. اما، مدت حضور شرکت در بورس بر روی میزان رعایت مقررات بورس تأثیر منفی و البته کوچکی دارد. مقدار این تاثیر $0/003-$ و معنادار (آماره t برابر $3/3745-$) است. بنابراین فرضیه‌های سوم و چهارم مبنی بر رابطه‌ی مثبت و معنی‌دار بین متغیرهای مستقل و وابسته رد می‌شود. آماره R^2 برابر $0/11$ و کوچک است. کوچک بودن این آماره در داده‌های مقطعی امری معمول است. این موضوع همچنین بیانگر رابطه ضعیف بین اندازه و مدت حضور در بورس و میزان رعایت مقررات بورس در ایران است.

Archive OF SID

جدول ۷: نتایج آزمون مدل برای مدت حضور در بورس

مقدار معنی داری	آماره t استیودنت	ضریب	متغیر
۰/۰۰۰۰*	۲۳/۹۰۶۶	۰/۹۶۵۳	عرض از میدا
۰/۹۳۱۷	۰/۰۸۶۰	۰/۰۰۰۲	اندازه‌ی شرکت
۰/۰۰۱۱*	-۳/۳۷۴۵	-۰/۰۰۳۹	مدت حضور شرکت در بورس
	آماره F ۵/۶۹۷۰		ضریب تعیین: ۰/۱۱
* معنی‌داری در سطح ۵٪			

مأخذ: محاسبات پژوهشگر

نتایج به دست آمده در مورد میزان رعایت قانون تجارت

نتایج آزمون وایت، برای بررسی ناهمسانی واریانس‌ها در مورد فرضیه‌های مربوط به بررسی تاثیر اندازه و مدت حضور شرکت در بورس بر روی میزان رعایت مواد قانون تجارت (فرضیه‌های پنجم و ششم) در جدول (۸) ارایه شده است. در این مورد نیز نتایج نشان می‌دهد، داده‌ها از واریانس‌های همسان برخوردارند. بنابراین، نیازی به رفع ناهمسانی واریانس نیست و می‌توان به برآورد مدل اقدام کرد.

جدول ۸: نتایج آزمون وایت (۱۹۸۰) در مورد میزان رعایت قانون تجارت

نوع آزمون	مقدار آماره (فیشر)	مقدار معنی داری	نتیجه آزمون
ناهمسانی وایت (۱۹۸۰)	۲/۲۱۰۱	۰/۰۷۴۷	عدم رد فرض صفر

مأخذ: محاسبات پژوهشگر

نتایج آزمون فرضیه‌های پنجم و ششم در جدول (۹) ارایه شده است. همانطوری که در جدول مشاهده می‌شود، اندازه‌ی شرکت بر روی میزان رعایت مواد قانون تجارت تاثیر معنی داری ندارد. اما، مدت حضور شرکت در بورس بر روی میزان رعایت قانون تجارت تأثیر منفی و البته کوچکی دارد. مقدار این تاثیر $-۰/۰۰۳$ و معنی‌دار (آماره t برابر $-۲/۶۹۵۷$) است. بنابراین فرضیه‌های پنجم و ششم مبنی بر رابطه‌ی مثبت و معنی‌دار بین متغیرهای مستقل و وابسته رد می‌شود. آماره R^2 برابر $۰/۰۸$ و کوچک است. کوچک بودن این آماره در داده‌های

مقطعی امری معمول است. این موضوع همچنین بیانگر رابطه ضعیف بین اندازه و مدت حضور در بورس و میزان رعایت مقررات قانون تجارت در ایران است.

جدول ۹: نتایج آزمون مدل برای قانون تجارت

متغیر	ضریب	آماره t استیودنت	مقدار معنی داری
عرض از مبدا	۰/۹۰۴۰	۱۸/۴۸۳۳	۰/۰۰۰۰*
اندازه‌ی شرکت	۰/۰۰۳۵	۱/۰۰۹۵	۰/۳۱۵۵
مدت حضور شرکت در بورس	-۰/۰۰۳۸	-۲/۶۹۵۷	۰/۰۰۸۴*
ضریب تعیین: ۰/۰۸		آماره F ۴/۰۱۷۸	
* معناداری در سطح ۵٪			

مأخذ: محاسبات پژوهشگر

۷- نتیجه گیری و پیشنهادها

نتایج مطالعه نشان می‌دهد که اندازه شرکت روی متغیرهای میزان رعایت استانداردهای حسابداری، مقررات بورس و قانون تجارت تأثیری ندارد که با نتایج مطالعه آختارودین (۲۰۰۵)، لانگ و لاندوهولم (۱۹۹۳) متفاوت است.

همچنین نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که میزان حضور در بورس روی متغیرهای میزان رعایت استانداردهای حسابداری، مقررات بورس و قانون تجارت تأثیری منفی دارد. البته در مورد استانداردهای حسابداری معنی دار نیست ولی در مورد مقررات بورس و قانون تجارت تأثیر منفی و معنی دار تأیید می‌شود. نتایج به دست آمده با نتایج آختارودین (۲۰۰۵) متفاوت است.

در نمونه مورد بررسی هر چه سابقه حضور شرکتهای نمونه در بورس اوراق بهادار تهران بیشتر شده، میزان رعایت مقررات بورس و قانون تجارت کمتر (هر چند این کاهش ناچیز است) بوده است. به اعتقاد نویسندگان، دلایل احتمالی این موضوع این است که شرکتها با گذشت زمان (سابقه حضور بیشتر در بورس) به این نتیجه رسیده‌اند که در صورت عدم رعایت موارد مذکور به صورت جدی مورد بازخواست قرار نمی‌گیرند و در برخی موارد با شرکتها بدون توجه به رعایت موارد قانونی رفتار می‌شود. از طرف دیگر، چون رعایت موارد مذکور هزینه‌بر بوده و عدم رعایت موارد مذکور نیز هزینه‌ی آنچنانی برای ایشان ندارد. در نتیجه، مشاهده می‌شود موارد قانونی در شرکتها به درستی رعایت نمی‌شود.

مورد دیگر این که، ساختار دولتی (به لحاظ مالکیت حقیقی نه شکل ظاهری آن) برخی شرکت‌های بورسی، به ویژه شرکت‌های بزرگ، عدم سخت‌گیری جدی در مورد شرکت‌های خاطی، از سوی سازمان بورس، راه را برای فرار از ضوابط لازم از سوی شرکت‌ها فراهم آورده است. نارسایی و قدیمی بودن قانون تجارت و عدم سخت‌گیری در مورد شرکت‌های قانون‌گریز از سوی مراجع قانونی موجبات عدم رعایت قانون تجارت را فراهم می‌آورد.

با توجه به نتایج پژوهش، به مراجع قانونی و سازمان بورس اوراق بهادار توصیه می‌شود که در صورت مشاهده موارد نقص قوانین و مقررات از سوی شرکت‌های خاطی، شرکت‌ها را مورد بازخواست جدی قرار دهند. چرا که انتظار می‌رود در صورت اعمال سخت‌گیرانه تر قوانین، با گذشت زمان و افزایش سن شرکت، موارد عدم رعایت قوانین و مقررات و استانداردهای حسابداری کاهش یابد. وقتی شرکت بزرگتر است معمولاً توانایی‌های مالی جهت رعایت موارد قانونی و استانداردها را دارد، در حالی که نتایج پژوهش نشان می‌دهد اندازه شرکت تاثیری روی میزان رعایت قوانین و استانداردهای حسابداری در ایران ندارد، زیرا احساس می‌شود دولتی بودن شرکت‌های بزرگ، موجبات قانون‌گریز بودن آنها را فراهم آورده است. بنابراین، توصیه می‌شود، ساختار مالکیت شرکت‌ها به گونه‌ی صحیحی مورد بازنگری و اصلاح قرار گیرند.

منابع

Archive OF SID

- اسدی، لیلا (۱۳۸۳) "ارزیابی اجرای استانداردهای حسابداری توسط شرکتهای سرمایه گذاری"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات.
- افضل خانی، یوسف (۱۳۸۲) "نحوه افشای معاملات اشخاص وابسته در شرکتهای تجاری ایران و تاثیر آن بر اقتصاد کشور"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز، سال.
- جعفری، علیرضا (۱۳۸۳) "ویژگیهای غیر مالی موثر بر کیفیت گزارشگری مالی"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- رستم پورکیانی، کامبیز (۱۳۸۰) "بررسی موانع بکارگیری استانداردهای مربوط به دارایی های ثابت در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز.
- زواری رضایی، اکبر (۱۳۸۰) "بررسی رعایت بیانیه های رهنمودهای حسابداری ایران توسط شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران.
- سراج، سلیمان (۱۳۸۵) "بررسی رعایت استانداردهای حسابداری ایران و دلایل عدم به کارگیری بخش هایی از استانداردها توسط واحدهای اقتصادی"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز.
- کریمی، محمد (۱۳۸۳) "مقایسه کاربرد استانداردهای ایران با توجه به شرایط، اوضاع و احوال اقتصادی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز.

Akhtaruddin, M. (2005). "Corporate mandatory disclosure practices in Bangladesh". *The International Journal of Accounting*, Vol. 10 (4), 399-422.

Boyer, M., Lewis, T., and Liu, W. (2000). "setting standard for credible compliance and law enforcement". *Canadian Journal of Economics*, Vol. 33 (2), 31-44.

- Choi, F. D. S. (1973). "Financial disclosure and entry to European Markets". *Journal of Accounting Research*, Vol. 11, 159-179.
- Cook, T. E. (1991) "An assessment of voluntary disclosure in the annual reports of Japanese Corporations". *The International Journal of Accounting*, Vol. 26(3), 174-189.
- Firth, M. (1979) "The impact of size, stock market and auditors on voluntary disclosure in corporate annual reports". *Accounting and Business Research*, Vol. 9(36), 273-280.
- Hossain, M.A. (2000). "An evaluation of the international accounting standards in developing countries: A case study of Bangladesh", An Unpublished Research Report, Faculty of Business Studies, Rajshahi University.
- Lang, M., Lundholm, R. (1993) "cross-sectional determinants of analyst ratings of corporate disclosures". *Journal of Accounting Research*, Vol. 31(2), 246-271.
- Marston, C. L., & Shrikes, P. J. (1991). "The use of disclosure indices in accounting research: review article". *British Accounting Review*, Vol. 23, 195- 210.
- Ramsay, A.L., Sutcliffe, P. (1986) "Financial Reporting by proprietary companies". *Australian Accountant*, Vol. 56 (6), 5-48.
- Taplin, R., Tower, G., and Hancoc, P. (2002). "Disclosure (discernibility) and compliance of accounting policies: Asia-Pacific evidence". *Accounting Forum*, Vol. 26, 172-190.
- Wallace, S.O., Naser, K., & Mora, A. (1994) "The relationship between the comprehensiveness of corporate annual reports and firm characteristics in Spain". *Accounting and Business Research*, Vol. 25(97), 41-53.

ردیف	شرح	عطف	بلی	خیر	مورد ندارد
۱	آیا شرط حداقل سرمایه شرکت (شرکت های تالار فرعی مبلغ ۵ میلیارد ریال، شرکتهای تابلو دوم تالار اصلی مبلغ ۱۰ میلیارد ریال و شرکتهای تابلو یکم تالار اصلی مبلغ ۲۵ میلیارد ریال) کماکان رعایت شده است؟	بند ۵ مواد ۶ و ۴ و بند ۲ ماده ۴ آیین نامه شرایط و ضوابط پذیرش سهام			
۲	آیا مجموع سهام متعلق به دولت (وزارتخانه، موسسه ها و شرکت های دولتی موضوع ماده ۴ قانون محاسبات عمومی کشور) ظرف مدت ۲ سال از تاریخ درج نام شرکت در فهرست ترخهای بورس به حداقل ۴۹ درصد کاهش یافته است؟	بند ۷ ماده ۲ و بند ۸ ماده ۴ آیین نامه شرایط و ضوابط پذیرش سهام			
۳	آیا نسبت حقوق صاحبان سهام شرکت به کل دارائیهها، از ۳۰٪ (برای شرکتهای تالار اصلی) و ۲۰ درصد (برای شرکتهای تالار فرعی) کمتر نبوده است؟	بند ۹ ماده ۲ و بند ۱۰ ماده ۴ آیین نامه شرایط و ضوابط پذیرش سهام			
۴	در صورت عدم احراز شرایط بند فوق آیا نسبت حقوق صاحبان سهام به قیمت تمام شده دارائیههای ثابت حداقل از ۵۰ درصد کمتر نمی باشد؟	بند ۶ ماده ۶ و بند ۱۰ ماده ۴ آیین نامه شرایط و ضوابط پذیرش سهام			
۵	آیا در مورد شرکتهای تولیدی، روش حسابداری قیمت تمام شده (حسابداری صنعتی) استقرار داشته است؟	بند ۱۱ ماده ۳ و بند ۱۲ ماده ۴ آیین نامه شرایط و ضوابط پذیرش سهام			
۶	آیا دعوت کتبی شرکت از نماینده سازمان حداقل ۱۰ روز قبل از تشکیل مجامع عمومی سال قبل رعایت شده است؟	ماده ۱ آیین نامه انضباطی			
۷	آیا ارسال گزارشات سال قبل هیات مدیره، حسابرسان و بازرسان قانونی حداقل یک هفته قبل از تشکیل مجامع عمومی انجام شده است؟	ماده ۱ آیین نامه انضباطی			
۸	آیا تشکیل مجامع عمومی با حضور حسابرس و بازرسان قانونی در سال قبل انجام شده است؟	ماده ۲ آیین نامه انضباطی			
۹	آیا ثبت صورتحساب مجامع عمومی در اداره ثبت شرکتهای حداکثر یک ماه پس از تشکیل مجامع انجام شده است؟	ماده ۲ آیین نامه انضباطی			
۱۰	آیا نسخه ای از صورتحساب فوق الذکر ظرف مدت ده روز پس از ثبت و ابلاغ آن، به سازمان بورس، ارسال شده است؟	ماده ۳ آیین نامه انضباطی			
۱۱	آیا ارسال برنامه زمانبندی شده پرداخت سود جهت سازمان بورس حداکثر ظرف مدت یک ماه پس از تاریخ تشکیل مجمع عمومی عادی سالانه و اتخاذ تصمیم برای تقسیم سود رعایت شده است؟	ماده ۴ آیین نامه انضباطی			
۱۲	آیا پرداخت سود سهامداران از طریق شبکه بانکی انجام شده است؟	ماده ۴ آیین نامه انضباطی			
۱۳	آیا ثبت اعلامیه پذیره نویسی در اداره ثبت شرکتهای و صدور گواهینامه های استفاده از حق تقدم سهامداران حداکثر ظرف مدت دو ماه پس از تاریخ مجمع عمومی فوق العاده و تصویب افزایش سرمایه انجام شده است؟	ماده ۵ آیین نامه انضباطی			

ردیف	شرح	عطف	بلی	نخیر	مورد مورد نظر
۱۴	آیا تهیه و ارائه صورتهای مالی و صورتهای مالی تلفیقی براساس نمونه ای که از طرف سازمان کارگزاران طبق نظر سازمان حسابرسی ابلاغ می گردد، رعایت شده است؟	ماده ۶ و ۸ آئین نامه انضباطی			
۱۵	آیا رسیدگی به حسابهای سالانه شرکتهای پذیرفته شده و شرکتهای فرعی آنها توسط حسابرسان و بازرسان قانونی معتمد هیات پذیرش، انجام شده است؟	ماده ۶ آئین نامه انضباطی			
۱۶	در صورت تشخیص هیات مدیره سازمان آیا ارسال گزارش حاوی دلایل کافی در خصوص مشکلات بوجود آمده در وضعیت مالی، تجاری، اعتباری و مدیریتی و برنامه های شرکت در جهت رفع مشکلات مزبور، رعایت شده است؟	ماده ۱۳ آئین نامه انضباطی			
۱۷	در صورتی که عملکرد شرکت در پایان سال مالی منتج به زیان شده باشد آیا دلایل زیاندهی و برنامه های آتی برای رفع موانع و سودآور شدن شرکت به سازمان بورس، ارائه شده است؟	ماده ۱۳ آئین نامه انضباطی			
۱۸	در صورتیکه شرکت مشمول ماده ۱۴۱ قانون تجارت می باشد آیا برنامه ای برای خارج شدن از شمول ماده ۱۴۱ اصلاحیه قانون تجارت طرف مدت ۶ ماه ارائه شده است؟	ماده ۱۴ آئین نامه انضباطی			
۱۹	آیا شرکت اطلاعات مربوط به بودجه و پیش بینی درآمد هر سهم سال مالی مورد گزارش را قبیل از سال و براساس عملکرد واقعی ۳ و ۶ و ۹ و ۱۲ ماهه طی مهلت مقرر به سازمان بورس ارائه نموده است؟	بند ۷ بخشنامه ۶۰/۸۸۱۲ مورخ ۳۶/۰۶/۰۱			
۲۰	آیا در صورت وقوع موارد خاص که دارای آثار قابل توجه در وضعیت مالی خصوصاً تأثیرگذار در برآورد سود(زیان) هر سهم هستند، اطلاعات لازم به سازمان بورس ارسال شده است؟	بند الف بخشنامه ۶۰/۸۸۱۲			
۲۱	آیا اطلاعات پیش بینی درآمد هر سهم و بودجه تعدیل شده سال مالی مورد گزارش در مواردی که تغییری در آن صورت گرفته، در اسرع وقت به سازمان بورس ارائه شده است؟	بند ب بخشنامه ۶۰/۸۸۱۲			
۲۲	آیا شرکت اطلاعات مربوط به عملکرد واقعی ۳ و ۶ و ۹ و ۱۲ ماهه سال مالی مورد گزارش شامل ترازنامه صورت سود و زیان (زیان) انباشته(در مورد کلیه شرکتها) به همراه آمار تولید و فروش و توضیحات ضروری بند ۶ بخشنامه شماره ۴۹۲۷ (در مورد شرکتهای تولیدی) و صورت وضعیت پرتفوی شامل صورتحساب سرمایه گذارها به تفکیک صنعت، صورت وضعیت پرتفوی شرکتها و صورت ریز معاملات سهام (در مورد شرکتهای سرمایه گذاری) را در مواعدهای مقرر به سازمان بورس ارائه نموده است؟	بخشنامه های ۱۷۰/۲۹۳۷ مورخ ۳۶/۰۳/۰۷ و ۲۶۱۸۵ و مورخ ۳۶/۱۲/۲۰			

ردیف	شرح	عطف	بلی	خبر	مورد مورد نظر
۲۳	آیا صورتهای مالی شش ماهه اول سال مالی مورد گزارش شرکت توسط حسابرس مستقل بررسی و به همراه اظهار نظر آن به سازمان بورس ارسال شده است؟	بخشنامه های ۱۷۰/۲۹۳۷ و ۲۶۱۸۵			
۲۴	در مورد شرکتهای سرمایه گذاری آیا آمار پرتفوی سرمایه گذاریها توسط شرکت به صورت ماهیانه برای سال مالی مورد گزارش به سازمان بورس ارائه شده است؟	بخشنامه ۲۶۱۸۵			
۲۵	آیا بودجه و برنامه عملیاتی سال مالی آتی حداقل یکماه قبل از پایان سال مالی قبل از آن به سازمان بورس ارسال شده است؟	ماده ۱۷ آئین نامه انضباطی و بخشنامه ۶۰/۸۸۱۲			
۲۶	آیا ارسال گزارش از چگونگی و مراحل اجرای طرحهای توسعه و تکمیل با ذکر جزئیات اش از قبیل میزان هزینه های انجام شده درصد کار انجام شده و پیش بینی میزان هزینه های آتی، منافع مالی جهت تأمین هزینه های طرح و زمان احتمالی بهره برداری (هر ۶ ماه یکبار) به سازمان بورس ارائه شده است؟	ماده ۱۶ آئین نامه انضباطی			
۲۷	آیا درخواست افزایش سرمایه به همراه مدارک مورد نیاز افزایش سرمایه شامل گزارش توجیهی افزایش سرمایه هیئت مدیره، گزارش مالی برای سال در جریان تا قبل از افزایش سرمایه و اظهار نظر بازرس و حسابرس، ارسال شده است؟	بخشنامه ۲۵۸۴ مورخ ۷۷/۳/۲۶			
۲۸	آیا اساسنامه شرکت مطابق اساسنامه نمونه شرکتهای پذیرفته شده در بورس تهیه شده است؟	ماده ۱۸ آئین نامه انضباطی			
۲۹	آیا توقف تولید کارخانه و همچنین برنامه زمانبندی شروع مجدد تولید شامل هرگونه اطلاعات مرتبط با فعالیت شرکت (تولیدی، تجاری، خدماتی و ...) یا وضعیت شرکت (ادغام، تغییر در ترکیب سهامداران عمده، پذیرش سرمایه گذاری خارجی و ...) که منجر و یا به صورت قابل توجهی انتظار رود که منجر به تغییر قابل ملاحظه در قیمت سهام و یا ارزش هر یک از اوراق بهادار صادره توسط شرکت گردد، در اسرع وقت به سازمان اعلام شده است؟	ماده ۳۲ آئین نامه انضباطی و بخشنامه شمار ۱۷۰/۱۳۹۲ مورخ ۸۰/۰۵/۲۲			

ردیف	شرح	عطف	بلی	خبر	مورد تدارک
۳۰	آیا رعایت عدم تخصیص و پرداخت میالغی تحت هر عنوان از جمله حق مدیریت و یا حق الزحمه نظارت و نظایر آن به سهامدار و یا سهامداران عمده انجام شده است؟	ماده ۱۹ آئین نامه انضباطی			
۳۱	آیا تصویب پرداخت هرگونه کمکهای بلاعوض به اشخاص خارج از شرکت توسط مجمع عمومی و عدم شرکت سهامداران ذینفع در رأی گیری رعایت شده است؟	ماده ۲۰ آئین نامه انضباطی			
۳۲	آیا شرکت هرگونه تغییر در ترکیب اعضای هیات مدیره، مدیر عامل، حسابرس و بازرس قانونی خود را حداکثر ظرف مدت یک هفته کتباً به سازمان بورس اطلاع داده است؟	ماده ۲۱ آئین نامه انضباطی			
۳۳	ایجاد سایت اینترنتی بنام شرکت	بخشنامه شماره ۸۴/۲/۹ مورخ ۲۰۰۳/۱۲/۲۳			
۳۴	آیا شرکت به تشخیص حسابرس و بازرس قانونی دارای سیستم کنترلهای داخلی مطلوب می باشد .	ماده ۱۲ آیین نامه انضباطی			
۳۵	رعایت مفاد ماده ۱۹۰ اصلاحیه قانون تجارت در شرکت اصلی در صورتی که طبق سود و زیان تلقیاتی، سود قابل تقسیم کمتر از ۱۰ درصد سود خالص شرکت اصلی باشد .	ماده ۵ آیین نامه انضباطی			
۳۶	آیا شرکت علاوه بر رعایت مفاد آیین نامه افشا اطلاعات، سایر اطلاعات مورد نیاز بازار سرمایه را به درخواست سازمان به سازمان ارسال نموده است .	ماده ۱۶ آیین نامه انضباطی			
۳۷	آیا شرکت بودجه و صورت پیش بینی عملکرد سالانه خود را به گونه ای تهیه نموده است که تفاوت عمده غیر قابل توجیهی با نتایج واقعی نداشته باشد .	ماده ۲۳ آیین نامه انضباطی			
۳۸	ارائه تعهد نامه امضا شده توسط مدیر عامل و کلیه اعضای حقیقی هیات مدیره و نمایندگان اعضای حقوقی هیات مدیره به حسابرس	ماده ۲۴ آیین نامه انضباطی			

ردیف	شماره ماده قانونی	شرح	پاسخ		
			بله	خیر	مورد ندارد
۱	۴	آیا در کلیه اوراق، اطلاعیه ها و آگهی های شرکت عبارت "شرکت سهامی عام" قبل از نام شرکت یا بعد از آن، بدون فاصله با نام شرکت، به طور روشن و خوانا قید شده است؟			
۲	۲۹	در شرکتهای سهامی عام آیا مبلغ اسمی هر سهم، حداکثر ده هزار ریال است؟			
۳	۸۳	آیا هرگونه تغییر در اساسنامه یا در سرمایه شرکت یا انحلال شرکت قبل از موعد با تصویب مجمع عمومی فوق العاده صورت گرفته است؟			
۴	۱۰۰	آیا در آگهی دعوت صاحبان سهام برای تشکیل مجمع عمومی، دستور جلسه، تاریخ و محل تشکیل مجمع عمومی با قید ساعت و نشانی کامل درج شده است؟			
۵	۱۰۱	الف) آیا مجامع عمومی توسط هیات رئیسه ای مرکب از یک رئیس و یک منشی و دو ناظر اداره شده است؟ ب) آیا در صورتی که ترتیب دیگری در اساسنامه پیش بینی نشده باشد رئیس هیات مدیره به عنوان رئیس مجمع عمومی انتخاب شده است؟ ج) آیا در مواقعی که دستور جلسه انتخاب یا عزل بعضی از مدیران یا کلیه آنها می باشد، رئیس مجمع از بین سهامداران حاضر در جلسه با اکثریت نسبی انتخاب شده است؟ د) آیا ناظران از بین صاحبان سهام انتخاب شده اند؟			
۶	۱۰۶	آیا در مواردی که تصمیمات مجمع عمومی متضمن یکی از امور زیر است. یک نسخه از صورتجلسات مجمع جهت ثبت مرجع ثبت شرکتهای ارسال شده است؟ الف) انتخاب مدیران و بازرسان ب) تصویب ترازنامه ج) کاهش یا افزایش سرمایه و هر نوع تغییر در اساسنامه د) انحلال شرکت و نحوه تصفیه آن			
۷	۱۰۷	الف) آیا اعضای هیات مدیره از بین صاحبان سهام انتخاب شده اند؟ ب) چنانچه شرکت از نوع سهامی عام باشد آیا حداقل تعداد اعضای هیات مدیره پنج نفر است؟			

ردیف	شماره ماده قانونی	شرح	پاسخ	
			بله	خیر
۸	۱۱۴	الف) آیا اعضای هیات مدیره دارای تعداد سهام مقرر در اساسنامه (حداقل برابر تعداد سهام لازم جهت رای دادن در مجامع عمومی) می باشند؟ ب) آیا از سهام مندرج در بند "الف" فوق، به تعداد مندرج در اساسنامه به عنوان وثیقه از هیات مدیره اخذ و در صندوق شرکت نگهداری می شود؟		
۹	۱۲۲	آیا جلسات هیات مدیره به ترتیبی که در اساسنامه تعیین شده، دعوت و تشکیل شده است؟		
۱۰	۱۲۸	آیا نام و مشخصات و حدود اختیارات مدیر عامل با ارسال نسخه ای از صورت جلسه هیات مدیره جهت ثبت و آگهی در روزنامه رسمی به مرجع ثبت شرکتها اعلام شده است؟		
۱۱	۱۲۹	چنانچه بین شرکت و اعضای هیات مدیره و مدیر عامل یا موسسات و شرکتهایی که اعضای هیات مدیره و مدیر عامل شرکت، شریک یا عضو هیات مدیره و یا مدیر عامل آنها باشند معاملاتی صورت گرفته است. الف) آیا معامله با اجازه هیات مدیره صورت گرفته است. ب) آیا ممنوعیت شرکت عضو هیات مدیره و یا مدیر عامل ذینفع در رای گیری نسبت به چنین معاملاتی در هیات مدیره، رعایت شده است. ج) آیا مراتب بلافاصله توسط هیات مدیره به اطلاع بازرس رسیده است؟ د) آیا چنین معاملاتی به اولین مجمع عمومی عادی صاحبان سهام گزارش شده است؟		
۱۲	۱۳۲	آیا ممنوعیت دریافت وام یا اعتبار از شرکت توسط مدیر عامل و اعضای هیات مدیره (به استثنای اشخاص حقوقی) و همسر، پدر، مادر، اجداد، اولاد، اولاد برادر و خواهر آنها و عدم تضمین یا تعهد دیون آنها توسط شرکت رعایت شده است؟		

Archive OF SID

ردیف	شماره ماده قانونی	شرح	پاسخ	
			بله	خیر
۱۳	۲۴۱ و ۱۳۴	<p>الف) آیا مبالغ پرداختی به اعضای غیر موظف هیات مدیره بابت حق حضور در جلسات هیات مزبور، توسط مجمع عمومی عادی تصویب شده است؟</p> <p>ب) آیا مبالغ پرداختی بابت حق حضور در جلسات، با توجه به تعداد ساعات حضور هر عضو هیات مدیره در جلسات هیات مزبور و به طور مقطوع تعیین شده است؟</p> <p>ج) در صورت پرداخت پاداش به اعضای هیات مدیره:</p> <p>۱) آیا در اساسنامه پرداخت پاداش موضوع این ماده پیش بینی شده است؟</p> <p>۲) آیا پاداش پرداختی به اعضای هیات مدیره در شرکت سهامی خاص حداکثر معادل ده درصد و در شرکت سهامی عام حداکثر معادل ۵ درصد سودی است که در همان سال به صاحبان سهام پرداخت شده است؟</p> <p>۳) آیا پاداش پرداختی معادل مبلغ تعیین شده توسط مجمع عمومی است؟</p> <p>د) آیا ممنوعیت پرداخت هر گونه وجهی به جز موارد پیش بینی شده در ماده ۱۳۴ به اعضای غیر موظف هیات مدیره در قبال سمت آنان رعایت شده است؟</p>		
۱۴	۱۴۱	<p>در صورتی که بر اثر زیانهای وارده حداقل نصف سرمایه شرکت از بین رفته باشد:</p> <p>الف) آیا هیات مدیره بلافاصله مجمع عمومی العاده را جهت اتخاذ تصمیم درباره انحلال یا بقای شرکت دعوت نموده است؟</p> <p>ب) چنانچه مجمع مزبور رای به انحلال شرکت نداده باشد، آیا در همان جلسه نسبت به کاهش سرمایه به مبلغ موجود (با رعایت حداقل قانونی سرمایه موضوع ماده ۵) یا تبدیل شرکت به نوع دیگری از انواع شرکت، تصمیم گیری شده است؟</p>		
۱۵	۱۴۸	<p>آیا می توان اطمینان حاصل نمود، در حدودی که قانون و اساسنامه شرکت تعیین کرده است، حقوق صاحبان سهام به طور یکسان رعایت شده است؟</p>		

ردیف	شماره ماده قانونی	شرح	پاسخ	
			بله	خیر
۱۶	۲۳۳	آیا پس از انقضای سال، هیات مدیره صورت دارایی و دیون شرکت در پایان سال و همچنین ترازنامه و حساب عملکرد و صورت سود و زیان رابه ضمیمه گزارشی درباره فعالیت و وضع عمومی شرکت طی سال مزبور را، حداقل ۳۰ روز قبل از تاریخ مجمع عمومی عادی سالانه، در اختیار بازرس گذاشته است؟		
۱۷	۱۴۰ و ۲۳۸	آیا یک بیستم سود خالص پس از وضع زینهای وارده در سنوات قبل، به عنوان اندوخته قانونی منظور شده است؟		
۱۸	۲۳۹	آیا سود قابل تقسیم به نحو زیر تعیین شده است؟ "سود خالص سال مالی منهای زینهای سالهای مالی قبل و مبالغ منتقل شده در سال مورد گزارش اندوخته قانونی مذکور در ماده ۲۳۸ و سایر اندوخته های اختیاری به علاوه سود قابل تقسیم سالهای قبل که تقسیم نشده است؟		
۱۹	۹۰ و ۲۴۰	الف) آیا تعیین مبلغی از سود که باید بین صاحبان سهام تقسیم شود، پس از تصویب صورتهای مالی و احراز اینکه سود قابل تقسیم وجود دارد، توسط مجمع عمومی صورت گرفته است؟ ب) آیا تقسیم اندوخته مشمول تقسیم در مصوبه مجمع عمومی به صراحت قید شده است؟ د) آیا در صورت وجود سود قابل تقسیم، حداقل ده درصد از سود ویژه سالانه بین صاحبان سهام تقسیم شده است؟ ه) آیا سود سهام حداکثر ظرف هشت ماه پس از تصمیم مجمع عمومی راجع به تقسیم سود، به صاحبان سهام پرداخت شده است؟		
۲۰	۴۳ - ۵۰	در صورت تبدیل سهام بی نام به سهام با نام یا تبدیل سهام با نام به سهام بی نام، آیا مفاد مواد ۴۴ الی ۵۰ قانون رعایت شده است؟		